

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Мария Баева, СУ "Св. Кл. Охридски", ФНПП, на дисертационен труд на тема: **Монтесори-педагогиката в предучилищното образование на Испания и България**, разработен от Михаела Христова Войнова, докторант към Факултет по педагогика, ЮЗУ „Н. Рилски“-Благоевград, за присъждане на образователната и научна степен “доктор”

Област на висше образование: 1. Педагогически науки

Професионално направление: 1.2. Педагогика

Данни за дисертацията и автореферата. Дисертационният труд на Михаела Войнова съответства на изискванията от Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности при ЮЗУ „Н. Рилски“.

Актуалността и значимостта на проблематиката в дисертацията се определя от няколко взаимозависими позиции. Напр.: наследството, оставено от класиците-педагози /в случая - **Монтесори-педагогиката**/; от равнището на социално развитие и социална активност на съвременното дете и перспективните компетентности, свързани с училищния период от детството; от процесите, значими за съвременното общество и за сложната социална среда, в която расте и се развива индивида - множество противоречия и проблеми, които имат позитивно или негативно влияние върху развитието му и върху формирането на неговата ценностна система.

Рецензираната дисертация е посветена на съществен психолого-педагогически проблем, който се конкретизира в целта - “проучване и анализиране на опита за предучилищно образование в Испания и България по Монтесори-педагогика и при възможности – съдействие за актуализиране на предучилищното възпитание в България в духа на доказания европейски опит.”. В него докторантката се фокусира върху педагогическата рефлексия на учители и родители и възможностите на детската градина за формиране основите на култура у децата чрез реализиране на адекватен на съвременните реалности модел на образование и възпитание. Изборът на Монтесори-педагогика се мотивира както със социално-битовите и реалните ситуативни условия, така и със субектно ориентирана превенция на умения за живот. Дисертантката извежда както грижата за живота, грижата за културата на живота, за хигиената на интелигентността като познавателни компетенции,

така и практическата опитност от най-ранна възраст в контекста на личностното формиране.

Трудът е с подчертано теоретико-аналитичен и практико-приложен характер. Дисертантката компетентно съчетава теоретичния анализ с доказателствения материал. Организацията и етапите на научните търсения отговарят на изискванията за такъв вид изследване. Езикът и стилът на представяне на тезите и понятията е ясен и точен. Подготовката на докторантката и опитът ѝ в системата на образователната и възпитателната работа се е отразил в адекватно разработване на собствена научно-изследователска концепция и постановка на научния проблем.

Авторефератът обективно отразява съдържанието на дисертационния труд и е изготвен структурно в съответствие с изискванията.

Формални и съдържателни параметри на дисертационния труд: Дисертационният труд е обсъден и насочен за публична защита от катедра „Предучилищна и начална училищна педагогика“ при Факултет по педагогика към Югозападен университет „Неофит Рилски“. Състои се от постановка на изследването, три глави, заключение и приложения и е в обем от 198 страници. В рамките на изложението са вместени още 3 таблици и 13 приложения. Библиографията включва общо 145 заглавия, от които 61 са на кирилица, а останалите 84 – на латиница. Посочени са и 19 уеб базирани източници. Голяма част от източниците са от последните десет години и отразяват значими публикации за научната област.

Постановката на дисертационната теза удовлетворява изискванията за защита на дисертационен труд в професионално направление 1.2. Педагогика. В нея сполучливо е открито актуалността и значимостта на проблема по отношение търсенето на нови условия, улесняващи самостоятелността и саморегулацията в познанието и жизнеспособността на индивида. Мария Монтесори защитава уникалната за времето си постановка, че *саморазвитието е „безсъзнателната цел на детето“*. Според нея всеки човешки индивид предварително е програмиран и личността е генетически зададена. „Хармонията между тялото и душата може да се поддържа без усилия и не бива изкуствено да се нарушава“.

В предлагания от дисертантката анализ се поставя на сериозно обсъждане проблема за:

- саморазвитието на биологичния индивид, което е всъщност опит на детето „да се приспособява (адаптира) към средата, в която е попаднало, стремеж да запази своето естествено състояние – хармонията“;

- самооценката на децата и на възрастните към здравето и причините за неговото състояние.

Добре е обмислен и представен научния апарат на изследването – обект, предмет, теза, задачи и пр. Като основна цел на това теоретично сравнително педагогическо изследване е (съобразно определените обект и предмет) проучването и анализирането на опита за предучилищно образование в Испания и България по Монтесори-педагогика и при възможност – съдействие за актуализиране на предучилищното възпитание в България в духа на доказвания европейски опит.

Научната теза на теоретично сравнително педагогическото изследване кристализира в предположението, че ако прилагането в Испания на метода на Монтесори за предучилищно образование е в духа на класическата Монтесори-педагогика и съответства на научните изисквания на съвременната предучилищна педагогика в Европа, неговите успешно функциониращи елементи в системното им взаимодействие може да бъдат проектирани и в педагогическите практики в България.

Теоретичната постановка е посветена на иновационните концепции, чрез които Мария Монтесори се спира на проблема за усъвършенстване на познанието във взаимодействието с детето и достигането до възпитателната рефлексия на възрастните и “разпознаване на собственото познание”.

Дисертантката е поставила проблема на своето обследване в един широк научен контекст. Отделено е специално внимание на изясняването на важни за проучването понятия. Дисертационният труд предлага убедителна аргументация за избора и актуалността на тезата и мотивира начина на подбор на обследваните концепции. Добре са представени основните моменти и тяхната актуалност в педагогическите търсения. Този смесен подход е изключително подходящ за целите на анализа тъй като позволява идентифицирането и интерпретирането на факторите, отразяващи взаимодействията при изследваните процеси – от една страна проследява промените в нагласите по отношение на прилагането на класически и/или съвременни образователни технологии, и от друга – показва как тези преходи влияят върху изпълнението на конкретни дейности, наблюдавани в реална среда.

В смисъла на обобщение на анализирания педагогически идеи и практики по метод „Монтесори“, прилагани и днес в Испания и България, а и като опит за извеждане на препоръки относно разширяване на присъствието на Монтесори-педагогика в системата на българското предучилищно възпитание

се синтезират алтернативни възможности в няколко направления: социално-педагогически; организационно-управленски; дидактично-методични.

Научни приноси. Научната самооценка за приносите отразява адекватно постиженията на докторантката и съм съгласна с изведените от авторката научни приноси.

Могат да се изведат синтезирано следните по-важни положителни страни на дисертационния труд:

✓ Синтезирани са научните основи на Монтесори-педагогика, като се анализират водещите философски идеи и педагогически постановки за свободата на детето в подготвена дидактична среда.

✓ Проведено е цялостно теоретико-приложно изследване, базирано на емпирични масиви от данни:

- за практики в Испания и България (изследванията са правени на терен в Мадрид, Испания и в София, България), създаващо условия за корелиране на теоретичните анализи с емпиричните проучвания по отношение на базисни и съдържателно-специфични характеристики;
- за усъвършенстване на педагогическите технологии (форми, методи, условия, принципи и етапи), необходими на детската градина;
- за формиране на начин на живот, тясно свързан с обкръжаващата социална и екологична среда.

✓ Въз основа на проучването се извеждат насоки за практиката, относно съзнаването на процеси и феномени, свързани с познанието у децата за целесъобразен начин на живот.

✓ Представена е авторска визия на педагогическо взаимодействие чрез разработената методика, която позволява да се разкрият и характеризират равнищата на субектно ориентирана култура у децата в предучилищна възраст и динамиката на тяхното развитие.

✓ Сполучливо е представена методиката на научното проучване - цел, предмет, обект, тези, задачи, методи на проучване. Подборът на методическия инструментариум отговаря на целите на изследването и е надеждна основа за направените изводи.

Препоръки:

✓ Би могло да се помисли върху съдържателното формулиране на отделните глави, с което по-конкретно да се разкрие характерът на проблематиката, представена в дисертационното изследване.

✓ Дисертационният труд е фокусиран основно върху „собствените“ постижения без възможни корелации с постижения на други автори (български или чужди), работили по същите или подобни проблеми.

✓ Практическата ориентираност в дейността на Михаела Войнова се е отразила в повествователния стил.

Това не омаловажава постиженията, отразени в труда. Дори е желателно те да бъдат споделени с широка аудитория, тъй като авторката е успяла да разчупи дългогодишни педагогически правила при изследване на този проблем и да създаде реална практика за творчески, субектно-ориентирани решения, свързани с процеса на възпитание.

Публикации и участия в научни форуми. Публикациите на Михаела Войнова съответстват на количественото изискване от Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в ЮЗУ „Н. Рилски“. Те отразяват съществени страни от съдържанието на дисертацията и съдействат за популяризиране на резултатите от научното изследване.

Заклучение

Дисертационният труд **„Монтесори-педагогиката в предучилищното образование на Испания и България“** представлява завършено научно изследване със сериозни качества, отговарящи на изискванията, предявени в Закона за развитие на академичния състав в Р България, Правилника за неговото приложение и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в ЮЗУ „Н. Рилски“.

Въз основа на доказаните научни приноси и постижения, давам своята положителна оценка за дисертационния труд, автореферата, значимите за теорията и практиката резултати по отношение на възможностите за усъвършенстване на педагогическото взаимодействие.

Предлагам на научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на Михаела Христова Войнова в област на висше образование: 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика.

07.07.2016 г.

проф. д-р Мария Баева